siiski ajakirjanduse alale, kus ta, hoolimata oma vähesest ettevalmistusest ja kindlakujulise ilmavaate puudusest, suutis tõusta eesti tähtsamate ajakirjanikkude hulka. Selleks olid küll ka mõned soodsad asjaolud teed avardanud: rahvusliku ajakirjanduse, mille pesapaik oli seni olnud Tartus, istutas J. ka Tallinna, kus see seni oli puudunud, sest a. 1875 siin asutatud »Ristirahva Pühapäeva Leht« oli peamiselt usuliste huvide, a. 1879 rajatud »Tallinna Sõber« saksluse teenistuses. Nii rahuldas J.-e leht Põhja-Eestis lugejakonna tarbeid; kuna see pealegi eesti ajakirjanduse rahvuslikule põhihelile juurde lisas uue tooni — ühiskondlikkude küsimuste käsitlemise, töörahva huvide eest hoolitsemise, — leidis ta ka sel ajal Tallinnas jõudsalt kasvavas eesti tööliskonnas suurt poolehoidu. Oma ajakirjanduslikus tegevuses sammus J. oma õpetaja C. R. Jakobsoni radadel, eriti agaralt kultiveerides Jakobsoni alustatud võitlust saksluse ülevõimu vastu, sattudes selles isegi äärmustesse ja kaudselt seega toetades venestamisvoolu, mis asjaolu ei takistanud J.-e siiski tema rahvuslikkude ja sotsiaalsete vaadete pärast venestajate kahtluse alla sattumast. Oma pärastises ajakirjanduslikus tegevuses 1906—08 ei suutnud vananev J. enam ajanõuetele kohaneda. — J.-e kõrval teotsesid vähesel määral ka ta noorem vend Andres (enne »Virulases«, siis »Postimehes«) ning »Virulase« teisel ajajärgul ta vanem poeg Hans (õppis Moskvas mäeinstituudis, oli ametis mitmel pool Venemaal, opteerus a. 1922 Eestisse, kus oli ametis Ellamaa turbatööstuses ja hiljemini Tallinna linna teenistuses; suri 20. V 1926).

Vrdl.: Kampmann, Peaj. II II, 193—203.
H. P.

JÄRVE-JAAN, »prohvet«, sünd. Pärnumaal, Mihkli klk. Koonga v. Järveküla Annuse talus, arvat. 16. XI 1768. Ta koduküla — Järveküla — järele hakati teda Järveküla-Jaaniks hüüdma, milline nimi hiljemini »Järve-Jaaniks« lühendati, kuna päris sugunimi temal veel puudus. J.-J.-i peeti eluajal puuduliku mõistusega isikuks, kuid hiljemini muutus ta tulevaste juhtumuste ettekuulutuste pärast Pärnu- ja Läänemaa elanikkudele »prohvetiks«. Vaimuhaigus tuli Järve-Jaanis ilmsiks umbes tema 30. eluaastal. Umbes 3 a. ennustas ta tulevaid juhtumusi, viibides Mihklis ja naaberkihelkondades Kirblas, Lihulas, Karusel ja Hanilas. Siis näib ta vaimuhaigusel pööre tulnud olevat, vähemalt lakkas ta ette kuulutamast, ilma et ometi täiesti normaalseks oleks saanud. Umbes 1820. a. paigu tõukas keegi ta Virtsus tuuleveskist alla, mil puhul ta surma leidis. J.-J.-i ettekuulutused on politilised ja tulunduslikud. Ta ennustas rahva arvates Türgi, Jaapani ja maailma-sõja. Viimase sõja ajal võtsid mitmed ta ettekuulutusi uskujad neid põgenemisel arvesse. Ka Vene riigi vähenemist arvab rahvas J.-J.-i olevat teadnud, niisama raudteede ehitamist, aurulaevade liikumist, telegraafi, telefoni, mõisnikkude võimu hävimist, ihunuhtluse kadumist, rahaväärtuse langemist, kirikute, sildade, teede ehitamist jne. Suurem osa ennustusi on rahva arvates juba täide läinud, osa ootab tulevikus veel teostumist. Palju ettekuulutusi ei põlvne igatahes J.-J.-ilt, vaid rahvas on need alles uuemal ajal talle suhu pannud.

M. J. Eisen, Eesti prohvet Järve-Jaan (II tr. 1920); Lääne- ja Pärnumaalt rahvasuust saadud andmed. *M. J. E.*

JÖRIST (Joerist), Johan, Eesti soost ohvitser, sünd. Lokso külas Saksi mõisa all (Kadrina klk.) a. 1689; tema vanemad olid eestlased-pärisorjad. 1707. a.-st peale on J. teenistuses Rootsi sõjaväes ja esineb juba 1709. a. kornetina Meijerfeldi dragunite rügemendis, langeb samal a. Perevoločna juures venelaste kätte vangi, kust jõuab tagasi kodumaale 15. VI 1723; lahkub 27. VI s. a. teenistusest, saades leitnandi aukraadi veel a. 1728. Peale J.-i tagasijõudmist kodumaale kinnitas Saksi mõisa pärisomanik kapteni-proua Schreiterfeld tema kuraatoriks ja vabastas J.-i vennad pärisorjusest J.-i teenete eest tema maja kasuks. Kadrina kirikuraamatu teatel suri J. Saksi mõisas; surma-a. kohta puuduvad teated. J.-i sugukond on hiljemini tõstetud aadliseisusse (vt. Thomas J.).

(W. Hoyningen-Huene), Auszüge a. d. Kirchenbüchern d. Estländ. Konsistorialbezirks bis z. J. 1900, I (1913—15), lk. 107, nr. 5047; A. Lewenhaupt, Karl XII:s officerare I (1920). *O. L.*

JÖRIST (Joerist), Thomas, eelmise sugulane, võib-olla vend, ohvitser, sünd. arvat. Saksi mõisa all Kadrina klk. a. 1677 vist samuti, nagu Johan J. (vt.), pärisorjest vanemate pojana. Millal J. isiklikult vabaks saanud, on teadmata, sest Johan J.-i vendade vabakslaskmine Saksi mõisa omaniku poolt ei võinud J.-i enam puudutada: ta oli sel ajal juba ammu ohvitser. Nov. 1700 astus J. vabatahtlikuna Rootsi väkke, sai Narva lahingus haavata, oli hiljemini (juunis 1701) sekund-kortermeister Smålandi ratsaväe rügemendis, vangistati Klissovi juures juulis 1702, vabanes sama a. augustis, esineb dets. 1703 kornetina Meijerfeldi dragunite rügemendis, saab leitnandiks samas väeosas a. 1704 ja kapteniks veebr. 1706. Vangi langenud Perevoločna juures a. 1709, saabus J. tagasi kodumaale sept. 1722 ja